

УДК 32

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-4\(64\)-6](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-4(64)-6)

Валентин КОЛЄЧКІН

аспірант, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039
ORCID: 0000-0002-5679-6656

Valentyn KOLIECHKIN

Postgraduate Student, specialty 281 «Public management and administration», Interregional Academy of Personnel Management, Frometivska str., 2, Kyiv, Ukraine, 03039
ORCID: 0000-0002-5679-6656

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ У ДОБУ ПОСТМОДЕРНУ

RESEARCH METHODOLOGY OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE INFORMATION SPHERE IN THE POSTMODERN AGE

Стаття присвячена огляду низки методологій дослідження державного управління інформаційною сферою в добу постмодерну, а також виокремлення висновків щодо системи такого управління в Україні.

Проаналізовано праці зарубіжних та українських фахівців з державної політики і державного управління та з'ясовано, що за всієї наявності доволі великої спеціальної літератури з проблем державного управління інформаційною сферою існують недостатньо або неглибокопредметно проаналізованими окремі аспекти такого управління, його подальшого практичного вдосконалення.

Особливу увагу у статті приділено тому, що інформація у сучасному світі за багатьох обставин суттєво змінила свій характер і особливості, а це – вирішальний її вплив на особистість, великі групи людей (соціуми), держави, політику і таке ін.

Автором зроблено висновки, що глобалізація ЗМІ – це коло тих проблем, що повинні предметно аналізуватися тому, що це – глобалізація світу, яка є далеко не позитивним інтеграційно-комунікативним процесом. Також зроблено висновок про те, що відповідна нормативно-правова база для оптимального впорядкування соціального статусу, функціонування інформації в сучасній Україні є, а от механізми саморегулювання засобів інформації потребують значного вдосконалення.

Зосереджено увагу на низці досліджень вчених-суспільствознавців, в яких зазначається, що інформаційна політика має пряме відношення саме до соціогуманітарної сфери. При цьому, слід принципово розділяти інформацію взагалі від інформації соціальної.

Окрім того, розглянуто коло теоретико-прикладних питань і проблем, до яких віднесено інформатизацію та державне управління соціальними системами. Також проаналізовано коло проблем суто державного управління інформаційною сферою.

Ключові слова: інформаційна сфера, суспільство, комунікації, політика, ЗМІ, державне управління.

The article is dedicated to the review of a number of research methodologies of state management of the information sphere in the postmodern age, as well as the highlighting of conclusions regarding the system of such management in Ukraine.

The works of foreign and Ukrainian specialists in public policy and public administration have been analyzed and it has been found that despite the existence of quite a large amount of special literature on the problems of public administration in the information sphere, there are insufficiently or in-depth analyzes of individual aspects of such administration and its further practical improvement.

The article pays special attention to the fact that information in the modern world has, under many circumstances, significantly changed its nature and features, and this is its decisive influence on the individual, large groups of people (societies), states, politics, etc.

The author concluded that the globalization of mass media is a range of problems that must be objectively analyzed because it is the globalization of the world, which is far from a positive integration and communication process. It was also concluded that there is an appropriate regulatory and legal framework for optimal regulation of social status and functioning of information in modern Ukraine, but the mechanisms of self-regulation of information media need significant improvement.

Attention is focused on a number of studies by social scientists, in which it is noted that information policy is directly related to the socio-humanitarian sphere. At the same time, it is necessary to fundamentally separate information in general from social information.

In addition, a range of theoretical and applied issues and problems were considered, including informatization and state management of social systems. A range of problems of purely state management of the information sphere is also analyzed.

Key words: information sphere, society, communications, politics, mass media, public administration.

Актуальність дослідження означеної проблеми.

Державне управління в добу постмодерну має цілісний і, одночасно, багатовекторний характер, оскільки йдеться про управління багатьма сферами суспільного розвитку. Якщо виділяти безпосередньо державне управління інформаційною сферою, то слід зробити акцент на тому, що це один з важливіших аспектів управління саме соціальним розвитком, оскільки фахівці в цілому виділяють такі типи ресурсів: економічні, фінансові, матеріально-технічні, кадрові, організаційні, інформаційні [3, с. 880].

Зростання і розширення інформаційної бази суспільного розвитку загалом, формування інформаційних суспільств, посилення впливу інформаційної складової на увесь, особливо, духовний процес розвитку сучасних держав і суспільств потребує визначення і обрання більш предметних і точних методологічних засад дослідження означених проблем.

Ступінь наукового аналізу проблем державного управління інформаційною сферою.

Безумовно, базовою основою наукового аналізу означених проблем є праці зарубіжних та українських фахівців з державної політики і державного управління загалом, серед яких особливо видимі праці українських дослідників І. Біласа, О. Валецького, А. Гальчинського, В. Кременя, І. Кураса, В. Кучеренка, М. Михальченка, І. Розпубенка, Ф. Рудича, С. Рябова та інших. У контексті означених нами проблем виділимо праці В. Тертички та В. Малиновського.

Як справедливо зазначає, зокрема, В. Малиновський «сучасне державне управління аж ніяк не зводиться до суто українського, як власне, і до будь-якого національного. Воно є узагальненим соціальним явищем, що ґрунтується на теоретичних надбаннях та практиці, вироблених усіма цивілізаціями світу» [10, с. 601].

Різноманітним аспектам ролі, значенню інформаційної політики, інформаційної сфери, державного управління інформаційною сферою присвячені численні праці багатьох зарубіжних фахівців, серед яких виділяємо роботи Д. Белла, П. Друкера, М. Кастельса, Й. Масуди, Ф. Махлупа, К. Мейя, Т. Стоунера, Д. Тапскотт, Е. Тофлера, Ф. Уєбстера та інших. Підкреслимо, що вказані автори здебільшого аналізують означені нами проблеми з позицій формування так званих інформаційних суспільств. При цьому можна цілком погодитися з думкою українського політолога

О. Маруховського стосовно того, що у вітчизняній науковій літературі найменш дослідженими аспектами «були і залишаються теоретико-концептуальні засади інформаційного суспільства» [11, с. 8].

За всієї наявності доволі великої спеціальної літератури з проблем державного управління інформаційною сферою існують недостатньо або неглибокопредметно проаналізованими окремі аспекти такого управління, його подальшого практичного вдосконалення.

Мета наукового розгляду – виокреслення та обґрунтування методологічних проблем аналізу державного управління інформаційною сферою з тим, щоб поглибити такий розгляд.

Виклад основного матеріалу.

Вочевидь, треба робити найперше акцент на тому, що інформація у сучасному світі за багатьох обставин суттєво змінила свій характер і особливості, а це – вирішальний її вплив на особистість, великі групи людей (соціуми), держави, політику і таке ін. Так, відомий український політолог в галузі PR-технологій Л. Кочубей доречно зазначає нині, завдяки поширенню та використанню новітніх інформаційних технологій «політики, політика, партії, передвиборчі змагання, власне політична та законотворча діяльність віртуалізується» [9, с. 333]. Тобто, пряме інформаційно-комунікативне спілкування у політиці та й суспільному житті все більше відходить на другий план. З'являються навіть теорії типу «теледемократії» (американський соціолог А. Етціоні), а інший вчений США Н. Негропonte взагалі вважає, що національна держава під впливом глобальних комунікацій зникне. Це означає, що інформація, інформаційний простір у будь-якій державі має регулюватися на принципово інших засадах, але, найперше, з тим, щоб не було порушень прав і свобод громадян (людини), в тому числі й права на інформацію. Доречно привести думку одного з найпопулярніших українських фахівців з проблем комунікативної лінгвістики Ф. Бацевича, який пише: «Ефективність спілкування відрізняється від ефективності, наприклад, у виробництві, в якому вона пов'язана з мінімізацією затрат. У спілкуванні ж, навпаки, щоб досягти комунікативного успіху, необхідно застосувати весь арсенал вербальних і невербальних засобів, дотримуватися законів, правил, конвенцій спілкування, норм етики тощо, тобто витратити більше зусиль» [2, с. 38]. Те, що Інтернет, наприклад, має низку великих переваг перед традиційними засобами масової інформації, ніхто заперечувати не стане, але постає питання, як зарадити тому, що він

далеко не краще впливає на комунікативні можливості й потреби людини (яка, як особистість великою мірою формується в процесі прямого комунікативного спілкування). Або: як зарадити тому, що завдяки ері так званих «розколотих комунікацій» світ стає все більш фрагментарним, віртуальним, розбіжним. Отже, глобалізація ЗМІ це коло тих проблем, що повинні предметно аналізуватися тому, що це – глобалізація світу, яка є далеко не позитивним інтеграційно-комунікативним процесом.

І ще одне, принципового характеру, питання. Багато вчених-суспільствознавців нині зазначають, що інформаційна політика має пряме відношення саме до соціогуманітарної сфери. В Україні, зокрема, йдеться про праці В. Андрущенка, Л. Губерського, М. Михальченка [1], П. Ситніка, Л. Мисіва [12], О. Маруховського [11] та багатьох інших. При цьому, слід принципово розділяти інформацію взагалі від інформації соціальної. Якщо перша – це просто повідомлення про щось, певні свідчення, що є об'єктом зберігання, переробки, передачі, то соціальна інформація – це те, що відображає соціальну дійсність, життєдіяльність суспільства у певних повідомленнях, свідченнях [13, с. 112-113]. Це до того, що державне управління (в політичному, правовому, організаційному і т. ін. відношенні) інформаційною сферою має таку особливість обов'язково враховувати.

Друге коло теоретико-прикладних питань і проблем – це інформатизація і державне управління соціальними системами. На першому місці тут, безумовно, постають питання належного законодавчого врегулювання відносин влади і засобів масової інформації [14, с. 289]. Йдеться про державну інформаційну політику в цілому на законодавчому рівні. Нагадаємо, що в країнах розвинутої демократії система такої взаємодії базується на двох головних принципах:

1) максимальне невтручання влади не тільки в діяльність, але й регулювання діяльності засобів масової інформації;

2) колегіальність органів, які таке регулювання здійснюють.

У першому випадку органи, що регулюють інформаційну діяльність мають бути максимально невідконтрольними державній владі, а у другому – органи, що здійснюють регулювання інформаційної діяльності повинні бути інститутами не влади, а суспільства, громадськості.

Якщо спробувати спроектувати ці засадничі положення на українській інформаційний «грунт», то не важко дійти висновку про

те, що відповідна нормативно-правова база для оптимального впорядкування соціального статусу, функціонування інформації в сучасній Україні є, а от механізми саморегулювання засобів інформації потребують значного вдосконалення.

Більш дієвою має бути і практична реалізація державної політики стосовно інформатизації суспільства, розвитку електронного врядування в усіх аспектах задоволення запитів та інформаційних потреб громадян, суспільства, країни в цілому. «Загалом, - зазначають автори монографії «Інформаційна складова державної політики та управління», можна сказати, що в Україні достатньо швидкими темпами відчуваються первинні (підкреслено нами – В.К.) процеси становлення електронного врядування, хоча й достатньо простих формах. Але це – суттєві зрушення для поточної структури влади України» [7, с. 117]. В подальшому належить зробити більше в плані забезпечення публічного доступу громадян до інформації. Провідна роль в цьому належить так званому сектору – різноманітним організаціям, об'єднанням. Практична участь громадян у забезпеченні електронного доступу до публічної інформації здійснюється декількома шляхами:

а) шляхом реалізації практичних ініціатив стосовно надання громадянам незалежної інформації, і, найперше, щодо реалізації державних ініціатив і функцій;

б) за рахунок інформування широких громадських кіл про їх права і обов'язки;

в) ініціювання перед публічною адміністрацією як вирішення проблем подолання недоліків у виконанні державних функцій, так і внесення відповідних і необхідних змін, доповнень у норми права, які, власне, і регулюють виконання державних функцій.

Тут досить доречним є таке зауваження українських фахівців у сфері PR-технологій В. Королько і О. Некрасової: «Не можна не помічати, що практиків сфери зав'язків із громадськістю, на відміну від представників фундаментальної соціальної науки, цікавить в першу чергу управління соціальними (міжособистісними та груповими) контактами й публічною комунікацією» [8, с. 325].

Врешті, коло проблем суто державного управління інформаційною сферою. Правомірно вважати, що державне управління інформаційною сферою – це головним чином, управління інтелектуальними, людськими і матеріальними ресурсами, що обстоюють цю сферу. Отже, і аналіз такого управління має бути комплексним, максимально цілісним. При цьому можна пого-

дитися з думкою української дослідниці О. Кіреєвої стосовно того, що йдеться тут саме про управління інтелектуальними ресурсами. «Державно-управлінська діяльність у сфері розвитку інтелектуальних ресурсів, - пише авторка, - має ґрунтуватися на інтелектуальних інноваційних методах та технологіях. Насамперед, це уміння інтегрувати інтелект людей, будити в них ініціативу, творчість, новаторство, прагнення до оригінальних, самостійних дій і рішень, успіху, а також здатність залучати в організації професіоналів і утримувати їх, формувати атмосферу щирої зацікавленості всіх в усіх справах, працювати на рівні високих стандартів» [4, с. 153].

Висновки.

1. Державне управління інформаційною сферою об'єктивно є одним із вирішальних інструментів державного управління суспільним розвитком загалом і найперше має бути людиноцентричним, тобто, управлінням людськими ресурсами. Зрозуміло, що базовою засадою такого управління є, в цілому, матеріальні ресурси, в тому числі й ті, що безпосередньо стосуються інформаційної сфери.

2. За усієї важливості ролі державного управління у всіх сферах суспільного розвитку, в процесі формування і подальшого інноваційного розвитку державного управління інформаційною сферою особливий акцент, вважаємо, має робитися на тому, що таке управління має спрямовуватися на формування і розвиток духовних цінностей суспільства. В кінцевому випадку, йдеться про вироблення й практичну реалізацію державної політики, «яка визначає пріоритетні напрями державного впливу на розвиток духовності як на найближчий час, так і на перспективу» [4, с. 192].

3. Державне управління інформаційною сферою в сучасній Україні має все більш набувати інноваційного характеру, коли домінує використання і впровадження нових управлінських технологій. Саме вони: розширюють права громадян за рахунок доступу до інформації (найперше – публічної); розширюють участь громадян в усіх управлінських процесах; забезпечують приватні засади життя і анонімність особистих людських комунікацій, а, по великому рахунку, радикально змінюють інформаційну взаємодію держави і суспільства.

Література:

1. Андрущенко В.П., Губерський Л.Г., Михальченко М.І. Культура. Ідеологія. Особистість: методологія – світоглядний аналіз. Київ.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія»; 2004. 344 с.
3. Енциклопедія державного управління : у 8т. / Національна академія державного управління при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. К.: НАДУ, 2011. Т.1.: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В.М. Князев (співголова), І.В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.
4. Енциклопедія державного управління: у 8т. / Національна академія державного управління при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т.4.: Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М.М. Іжа (співголова), В.Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
6. Інформатизація управління соціальними системами: організаційно-правові питання теорії і практики: навч. посіб. / В.Д. Гавловський, Р.А. Калюньський, В.С. Цимбалюк та ін., За заг. ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюньського. К.: МАУП, 2003. – 336 с.
7. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія. Соловійов С.Г. та ін.; Заг. ред. д. держ. упр. проф. Грицак Н.В. Київ : К.І.С., 2015. 320 с.
8. Королько В.Г., Некрасова О.В. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика. Підр. для студентів вищих навчальних закладів / 3-тє вид. допов. і переробл. К., Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2009. 839 с.
9. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. К., ІПН ЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2013. 472 с.
10. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. та допов. Київ: АТІКА. 2009. 608 с.
11. Мураховський О.О. Інформаційне суспільство: теоретико-концептуальні засади: навчальний посібник. Київ : Університет економіки та права «Крок». 2007. 136 с.
12. Мисів Л.В. Особливості діяльності суб'єктів державної політики щодо формування та розвитку духовних цінностей українського суспільства. *Вісник НАДУ*. Київ: 2005. № 3. С. 451–455.

13. Трощинський В.П. Державна політика в соціогуманітарній сфері: Навч. посіб. / В.П. Трощинський, П.К. Ситнік, В.А. Скуратівський та ін. К. 2007. 451 с.
14. Чічановський А.А., Старіш О.Г. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: Підручник. К., Грамота. 2010. 568 с.

References:

1. Andrushchenko V.P., Huberskyi L.H., Mykhalchenko M.I. Kultura. Ideolohiia. Osobystist: metodolohiia – svitohliadnyi analiz. Kyiv [in Ukrainian].
2. Batsevych F.S. Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky: Pidruchnyk. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademiia»; 2004. 344 s. [in Ukrainian].
3. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia : u 8t. / Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy; nauk.-red. kolehiia: Yu.V. Kovbasiuk (holova) ta in. K.: NADU, 2011. T.1.: Teoriia derzhavnoho upravlinnia / nauk.-red. kolehiia: V.M. Kniazev (spivholova), I.V. Rozputenko (spivholova) ta in. 2011. 748 s. [in Ukrainian].
4. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia: u 8t. / Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy; nauk.-red. kolehiia: Yu.V. Kovbasiuk (holova) ta in. Kyiv: NADU, 2011. T.4.: Haluzeve upravlinnia / nauk.-red. kolehiia: M.M. Izha (spivholova), V.H. Bodrov (spivholova) ta in. 2011. 648 s. [in Ukrainian].
5. Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia / uklad.: Yu.P. Surmin, V.D. Bakumenko, A.M. Mykhnenko ta in.; za red. Yu.V. Kovbasiuka, V.P. Troshchynskoho, Yu.P. Surmina. Kyiv: NADU, 2010. 820 s. [in Ukrainian].
6. Informatyzatsiia upravlinnia sotsialnykh systemamy: orhanizatsiino-pravovi pytannia teorii i praktyky: navch. posib. / V.D. Havlovskiy, R.A. Kaliunskiy, V.S. Tsymbaliuk ta in., Za zah. red. M.Ya. Shvetsia, R.A. Kaliunskoho. – K.: MAUP, 2003. – 336 s. [in Ukrainian].
7. Informatsiina skladova derzhavnoi polityky ta upravlinnia: monohrafiia. Soloviov S.H. ta in.; Zah. red. d. derzh. upr. prof. Hrytsak N.V. – Kyiv : K.I.S., 2015. 320 s. [in Ukrainian].
8. Korolko V.H., Nekrasova O.V. Zv'iazky z hromadskistiu. Naukovi osnovy, metodyka, praktyka. Pidr. dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv / 3-tie vyd. dopov. i pererobl. K., Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia». 2009 – 839 s. [in Ukrainian].
9. Kochubei L.O. PR u politychnii sferi: Pidruchnyk. K., IPI END im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. 2013. 472 s. [in Ukrainian].
10. Malynovskiy V.Ya. Derzhavne upravlinnia: Navchalnyi posibnyk. – 3-tie vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv: ATIKA. 2009. 608 s. [in Ukrainian].
11. Murakhovskiy O.O. Informatsiine suspilstvo: teoretyko-kontseptualni zasady: navchalnyi posibnyk. Kyiv : Universytet ekonomiky ta prava «Krok». 2007. 136 s. [in Ukrainian].
12. Mysiv L.V. Osoblyvosti diialnosti sub'ektiv derzhavnoi polityky shchodo formuvannia ta rozvytku dukhovnykh tsinnosti ukrainskoho suspilstva. Visnyk NADU. Kyiv: 2005. №3. s. 451–455. [in Ukrainian].
13. Troshchynskiy V.P. Derzhavna polityka v sotsiohumanitarnii sferi: Navch. posib. / V.P. Troshchynskiy, P.K. Sytnik, V.A. Skurativskiy ta in. K. 2007. 451 s. [in Ukrainian].
14. Chichanovskiy A.A., Starish O.H. Informatsiini protsesy v strukturі svitovykh komunikatsiinykh system: Pidruchnyk. K., Hramota. 2010. 568 s. [in Ukrainian].